

# Stefan Parnicki-Pudełko, Andrzej Biernacki, Leszek Mrozewicz, Stefania Waligóra

---

## Novae

---

Informator Archeologiczny : badania 16, 311-312

---

1982

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej [bazhum.muzhp.pl](http://bazhum.muzhp.pl), gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

B U Ł G A R I A

NOVAE

Uniwersytet im. Adama  
Mickiewicza w Poznaniu  
Ekspedycja Archeologiczna

Badania prowadził prof. dr Stefan Parnicki-Pudełko. Ponadto w ekspedycji uczestniczyli dr Andrzej Biernacki, dr Leszek Mrozewicz i mgr Stefania Waligóra. Finansowało Ministerstwo Nauki, Szkolnictwa Wyższego i Techniki oraz UAM. Dwudziesty trzeci sezon badań polsko-bułgarskich. Rzymska twierdza legionowa i wczesnobizantyjskie miasto nad dolnym Dunajem /I-VII w.n.e./.

Prace wykopaliskowe kontynuowano po zachodniej stronie centralnego placu twierdzy Legionu I Italskiego przy wczesnochrześcijańskiej wielkiej bazylice katedralnej wzniesionej w drugiej połowie V wieku nad gruzami uprzednio zniszczonej budowli komendantury legionowej. Pozostałości głównego korpusu bazyliki prawie całkowicie odsłonięto podczas sezonu wykopaliskowego ekspedycji poznańskiej w 1980 r. W roku 1982 badania prowadzone były w trzech miejscach w rejonie bazyliki. Po frontowej, zachodniej stronie kościoła odkryto resztki kamiennych murów zewnętrznego narteksu, którego szerokość /około 53 m/ była przeszło dwukrotnie większa od szerokości bazyliki /24,20 m/. Po obu krańcach narteksu znajdowały się zamknięte pomieszczenia.

Po północno-wschodniej stronie bazyliki odkryto pozostałości kilku dobudowanych do części ołtarzowej kościoła pomieszczeń, które być może stanowiły rezydencję biskupa lub pełniły częściowo funkcję pastoforiów. Poniżej poziomu posadzek tych pomieszczeń odkryto dalsze partie częściowo już w ubiegłych latach odkrytych murów antycznej budowli, a wśród nich na dziedzińcu budowli natrafiono na znaczne pozostałości wielkiego pieca, który prawdopodobnie stanowił praefurnium systemu hipokaustów.

W głównej nawie bazyliki na jednej z wielkich nowoodkrytych płyt posadzkowych zachował się fragment inskrypcji z dedykacją legata Legionu I Italskiego. Owa wtórnie tam użyta płyta kamienna pochodziła niewątpliwie z jakiejś budowli lub innego monumentu komendantury legionowej. W sondażach założonych w nawie głównej poniżej posadzki bazyliki odkryto dalsze fragmenty częściowo odkrytej w 1980 r. marmurowej ambony, które znalazły się tam zapewne w rezultacie rubunkowych poszukiwań średniowiecznych użytkowników terenu bazyliki. Obok wczesnobizantyjskich zabytków w jamach pod poziomem posadzki bazyliki odkryto m.in. dolną część

kamiennego, bliżej na razie nie zidentyfikowanego posągu, a także pozostałości pomieszczeń antycznej budowli z dobrze zachowanymi posadzkami z płyt ceramicznych. Na licznych płytach odcisnięte są stemple Legionu I Italskiego. Do najważniejszych pod względem wartości źródłowej zabytków należy odkryty w rumowisku w narteksie postument posągu bogini Victoria Panthea, który według zachowanej na postumencie inskrypcji wystawił primipilus Legionu I Italskiego.

### C Y P R

NEA PAPHOS  
Kato Paphos

Polska Stacja Archeologii  
Śródziemnomorskiej UW  
w Kairze

Badania prowadził zespół pod kierunkiem doc.dr.hab. Wiktora Andrzeja Daszewskiego /Muzeum Narodowe w Warszawie/; prof.dr hab. Zofia Sztetyłło /z-ca kierownika Misji Instytut Archeologii UW/; dr Barbara Lichocka /archeolog, Zakład Archeologii Śródziemnomorskiej PAN/; dr inż.-arch. Stanisław Medeksza /architekt, Polska Stacja Archeologii Śródziemnomorskiej UW w Kairze/; A. Wichniewicz /fotograf, Instytut Archeologii UW/. Siedemnasta kampania wykopaliskowa: 27.IX.-29.X.82 r. Malutena - pozostałości pałacu rzymskiego, od III w.n.e.

Badania koncentrowały się w rejonie Malutena, gdzie - w poprzednich sezonach - odsłonięto pozostałości pałacu rzymskiego, który był prawdopodobnie rezydencją oficjalną. Wykopaliska prowadzono we wschodnim i północnym skrzydle ww. budowli.

We wschodnim skrzydle odsłonięto do poziomu posadzki szereg pomieszczeń. Odsłonięto również dziedziniec wewnętrzny pałacu, jak i westybul wejściowy. Westybul ten ma podłogę pokrytą całkowicie mozaikami o wzorze geometrycznym.

Oprócz tego, również we wschodniej części pałacu, prowadzono prace wykopaliskowe na zewnątrz głównej bramy budynku. Odnaleziono tam rozległe rumowisko bloków kamiennych, których część stanowiły dekorowane elementy architektoniczne. Bloki te częściowo należały do konstrukcji pałacu i pozostawiono je na miejscu, gdzie upadły po trzęsieniu ziemi, które zniszczyło budowlę. Pomiędzy blokami odkryto marmurową głowę posągu - prawdopodobnie Afrodyty. Odnaleziono